Venitsha Lieverse

500893756

Weekopdracht 4 – Rechten

Betoog

“*Big Tech moet verantwoordelijkheid nemen voor het welzijn van hun gebruikers.*”

Sociale media van Big Tech zijn een groot onderdeel van ons dagelijks leven. Voor sommigen is het na een dag werken even een lekker ontspanningsmoment, terwijl het voor anderen een valkuil is waarmee ze keer op keer uren van hun dag weg zitten te scrollen. Je zou denken dat dit een keuze is die de gebruiker maakt, maar kun je dat wel echt stellen als deze platforms bewust zijn ontworpen om zo lang mogelijk je aandacht vast te houden? Vandaar de stelling: **Big Tech moet verantwoordelijkheid nemen voor het welzijn van hun gebruikers.**

Het internet was voorheen een plek om van alles te kunnen delen, mensen met soortgelijke interesses te ontmoeten enzovoort. Tegenwoordig wordt het grotendeels gebruikt door grote bedrijven voor commerciële doeleinden. Gebruikers van deze platformen worden eerder gezien als datapunten en advertentieprofielen in plaats van als de mensen die er daadwerkelijk achter zitten. Dit erkent Marleen Stikker ook in haar boek: Het internet is stuk. Techbedrijven bepalen steeds meer hoe het internet in elkaar zit en gebruikers worden onderdeel van hun verdienmodel. Volgens Stikker is het internet steeds meer gericht geraakt op commerciële belangen, waardoor de mens en publieke waarden naar de achtergrond zijn verdwenen. Ze worden door onder andere oneindig scrollen, autoplay, pushmeldingen en zeer gepersonaliseerde aanbevelingssystemen gestimuleerd om zo veel mogelijk tijd door te brengen op de platformen van Big Tech.

Je kan natuurlijk denken: als gebruiker zijnde kun je toch zelf kiezen of en hoe je gebruikmaakt van deze platformen? Dit is zeker waar en er zijn genoeg mensen die ook daadwerkelijk de keuze maken om bijvoorbeeld een tijdslimiet op deze apps te zetten. Toch blijft het lastig om de volledige verantwoordelijkheid bij de gebruiker te leggen. Gebruikers worden door pushmeldingen terug naar de app getrokken, waardoor je toch even gaat kijken. Als je dan eenmaal in de app zit, krijg je meteen content te zien die is afgestemd op jouw smaak en voorkeuren. Hierdoor blijf je al snel langer kijken dan je van plan was. Vaak blijft het niet bij even kijken: je scrolt zo naar de volgende video en raakt op deze manier snel weer verdwaald in eindeloze content. Omdat de platforms deze omgevingen zo ontwerpen dat ze vooral financiële voordelen opleveren, ongeacht of dit

goed of slecht is voor de gebruiker, hebben Big Tech-bedrijven wel degelijk verantwoordelijkheid voor de gevolgen van dat ontwerp.

Dat het welzijn van gebruikers op het spel staat, is niet alleen een observatie. De Europese Commissie stelde in juli 2026 voorlopig vast dat het ontwerp van Meta's Instagram en Facebook mogelijk in strijd is met de Digital Services Act (DSA). Hierbij wordt door de Commissie onder andere gekeken naar het risico op verslavend gedrag dat mogelijk wordt veroorzaakt door functies zoals pushmeldingen, infinite scroll, autoplay en gepersonaliseerde aanbevelingssystemen. De DSA verplicht zeer grote onlineplatforms bovendien om systemische risico's van hun diensten te beoordelen en maatregelen te nemen om deze risico's te beperken. De wet noemt daarbij ook risico's voor de fysieke en mentale gezondheid en risico's die kunnen ontstaan door online-ontwerpen die gedragsverslaving kunnen stimuleren. De DSA laat hiermee zien dat het welzijn van gebruikers niet meer puur en alleen wordt gezien als de verantwoordelijkheid van het individu. De Europese wetgever erkent dat de manier waarop deze platforms ontworpen worden zelf risico's kan veroorzaken.

Als we naar deze situatie kijken vanuit de belangen van de Public Stack, zijn er een aantal waarden waar rekening mee gehouden kan worden zodat het gebruik van platformen eerlijker wordt. PublicSpaces noemt onder andere de waarden open, transparant, verantwoordelijk, soeverein en de gebruiker centraal. Big Tech kan verantwoordelijkheid nemen door transparanter te zijn over hoe hun apps werken. Waarom krijgen we bepaalde content te zien? Hoe werkt het aanbevelingssysteem en wat wordt er met de data van gebruikers gedaan? Bij sommige applicaties wordt dit aangegeven, maar vaak moet je uitgebreid zoeken om bijvoorbeeld aanpassingen te maken en zijn de mogelijkheden behoorlijk beperkt. Big Tech zou ook het centrale belang kunnen verschuiven van zo winstgevend mogelijk naar meer aandacht voor het belang van de gebruiker. Natuurlijk is dit niet heel realistisch, omdat winst maken onderdeel is van hun verdienmodel. Toch zou in het ideale plaatje Big Tech bij het ontwerpen van hun applicaties eerst moeten kijken naar wat voor digitale omgeving goed is voor de samenleving en welke publieke waarden daarin centraal moeten staan.

Het internet is veranderd van een relatief open communicatieruimte naar een commerciële omgeving waarin het creëren van een winstgevend platform een belangrijk belang is geworden. Doordat de focus sterk is gericht op geld verdienen en data verzamelen, kan het publieke belang op de achtergrond raken of botsen met de belangen van Big Tech. De discussie hierover heeft inmiddels ook maatschappelijke en juridische relevantie. De Europese Commissie onderzoekt bijvoorbeeld concreet of bepaalde ontwerpkeuzes van Meta risico's voor het welzijn van gebruikers veroorzaken. Om dit meer in balans te brengen, is het van belang dat bedrijven gaan kijken naar hoe ze hun technologie kunnen ontwerpen vanuit publieke waarden zoals transparantie, verantwoordelijkheid en de gebruiker centraal. Als Big Tech invloed heeft op de digitale omgevingen waar wereldwijd mensen dagelijks gebruik van maken, hoort daar niet alleen verantwoordelijkheid voor groei en winst bij, maar ook voor de gevolgen die deze omgeving heeft voor het welzijn van gebruikers.

Eigen visie debat

“Elon Musk heeft een positieve invloed op de wereld”

Ik vond het debat over de invloed van Elon Musk interessant, omdat beide kanten de stelling vanuit een andere invalshoek benaderden. De voorstanders kwamen met veel feitelijke informatie en benoemden vooral wat Musk goed heeft gedaan en welke innovaties hij heeft neergezet. Ook vond ik het sterk dat het publiek goed werd betrokken bij het beargumenteren van hun standpunt. Hierdoor voelde het debat niet alleen als een discussie tussen de twee partijen maar werd er ook gekeken naar hoe wij als publiek hier zelf tegenover staan.

De tegenstanders wisten het publiek ook goed bij het onderwerp te betrekken. Zij legden bijvoorbeeld de nadruk op het feit dat wij als gebruikers ook te maken hebben met de invloed van Musk. Ik vond dit een sterk punt omdat het de stelling dichter bij ons dagelijks leven bracht. Tegelijkertijd waren zij het niet per se oneens met de goede uitvindingen en innovaties die de voorstanders benoemden. Hun punt was vooral dat de invloed van Musk als persoon niet automatisch positief is ook al heeft hij goede dingen bijgedragen.

Als ik kijk naar de uitgangspunten van de Public Stack, vind ik vooral het idee van publieke waarden, zoals autonomie, verantwoordelijkheid en het algemeen belang, hierbij belangrijk. Ik ben het ermee eens dat we niet alleen moeten kijken naar wat technologie oplevert maar ook naar wie er invloed op krijgt en welke gevolgen dat voor de samenleving heeft. Daarom vind ik het lastig om Musk alleen positief of negatief te beoordelen. Zijn innovaties kunnen waardevol zijn maar de grote invloed die één persoon en zijn bedrijven op de samenleving kunnen hebben roept ook vragen op over macht en verantwoordelijkheid. Juist die combinatie vond ik interessant aan het debat.

Bronnenlijst:

De Commissie stelt voorlopig vast dat het verslavende ontwerp van Instagram en Facebook in strijd is met de wet inzake digitale diensten. (z.d.). De Digitale Toekomst van Europa Vormgeven. https://digital-strategy.ec.europa.eu/nl/news/commission-preliminarily-finds-addictive-design-instagram-and-facebook-breach-digital-services-act?utm_

Het PublicSpaces Manifest – PublicSpaces.net. (z.d.). https://publicspaces.net/over-publicspaces/manifest/?utm_

Marleen Stikker (2019). Het internet is stuk. Maar we kunnen het repareren.